

Ontbijtsymposium: Lets talk about sex, or not.....?

V&VN

Verdiepingsdagen Oncologie

20 & 21 november 2018

Dr. Henk Elzevier Uroloog/Seksuoloog

Voorzitter Stichting Sick and Sex

LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

Maar ik weet niet meer hoe...

Disclosure belangen spreker

(potentiële) Belangenverstrengeling	Bedrijfsnaam
Honorarium of andere (financiële) vergoeding	Ipsen

Even voorstellen

**JE BENT
ZO MOOI ANDERS
NIET
MEER OF
MINDER ANDERS
MAAR ZO MOOI
ANDERS**

POSTBUS 1045
1801 BA ARNHEM

Loesje

Bespreken seksualiteit
en intimiteit

Facinatie voor communicatie

Waarom vind ik het lastig om over seksualiteit en intimiteit te praten

- Eigen seksualiteit
- Opvoeding
- Hulpverlener: “de patiënt heeft wel iets anders aan zijn hoofd”
- Gebrek aan kennis/vaardigheden
- Culturele diversiteit
- Gêne

Andere redenen?

De oncologische zorgverlener

- Langere overleving, meer aandacht QoL
- De oncologie verpleegkundige: adviserende en steunende rol, frequent contact
- Oncology Nursing Society 1979: seksuele gezondheid is een integraal aspect van kwalitatieve verpleegkundige zorg in oncologie
- Oncoline richtlijn 2006: Veranderd seksueel functioneren

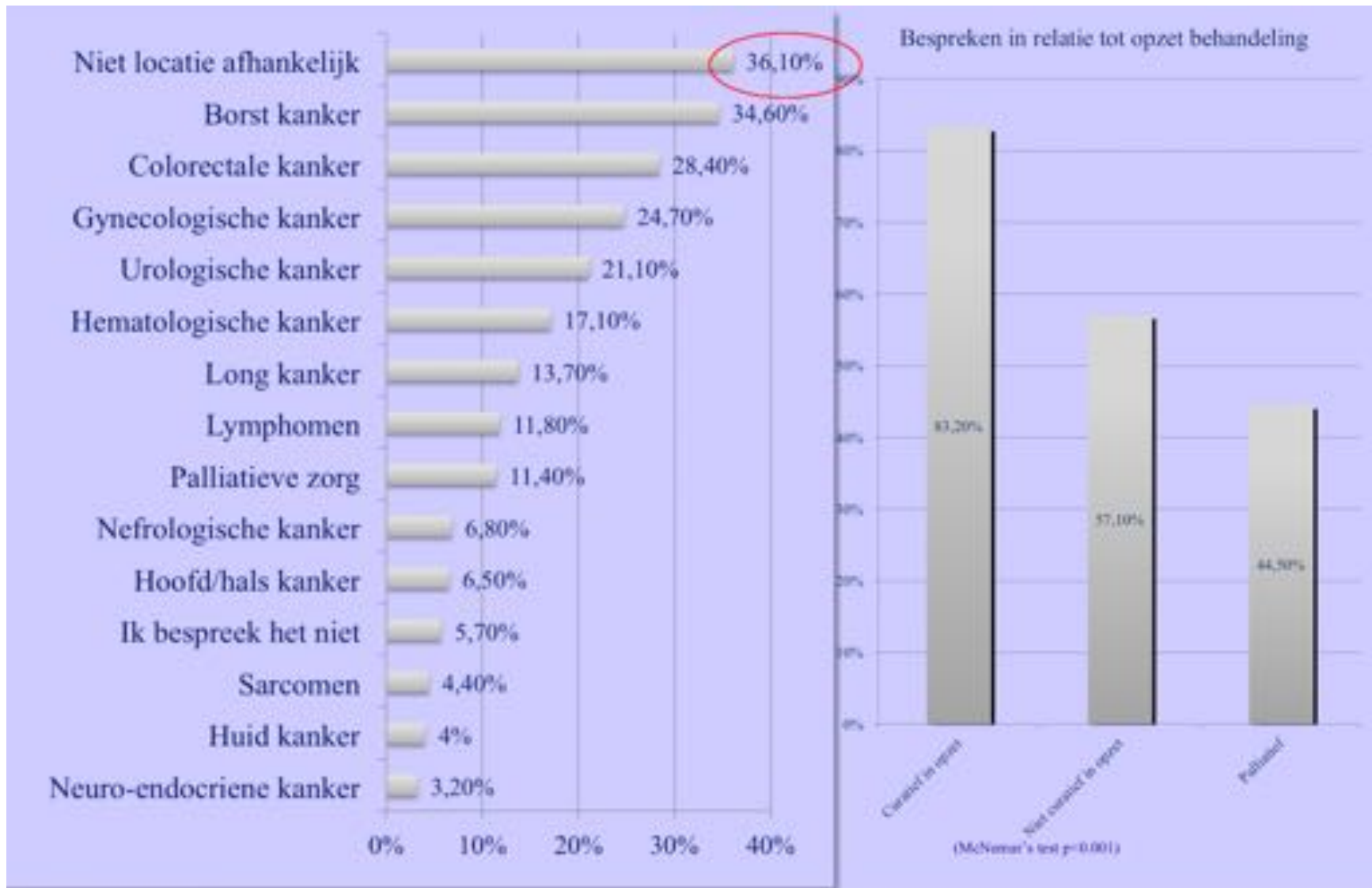
Barrières

- ❖ 'gebrek aan training' (42%)
- ❖ 'aanwezigheid van een derde' (41%)
- ❖ 'geen insteek of aanleiding' (32%)
- ❖ 'hoge leeftijd van de patiënt' (31%)
- ❖ 'taal/ethniciteit' (30%)

56%: geen patiëntinformatie kanker/seksualiteit beschikbaar

Krouwel EM et al Addressing changed sexual functioning in cancer patients: A cross-sectional survey among Dutch oncology nurses. Eur J Oncol Nurs. 2015 Dec;19(6):707-15.

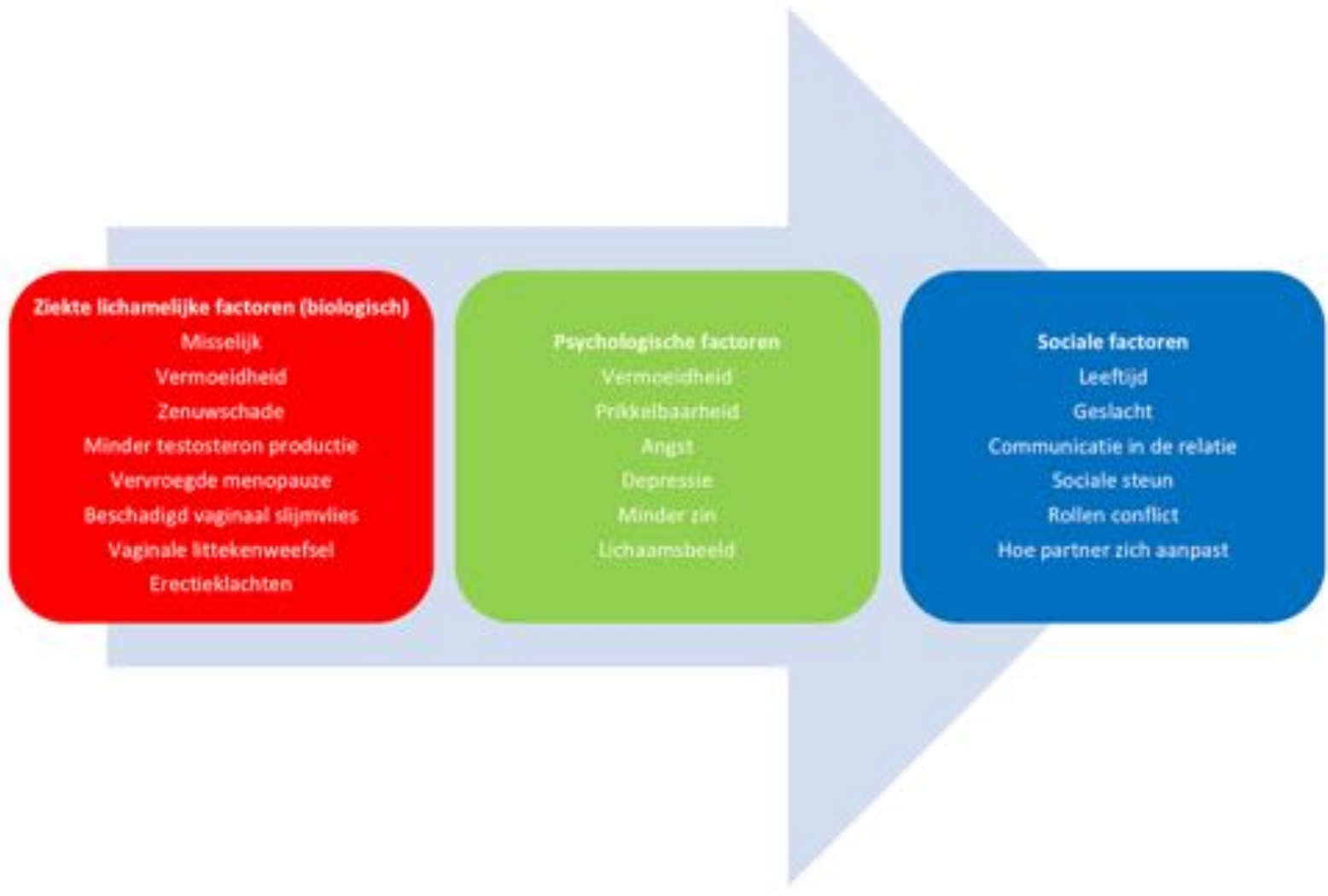
Met welke patiënten?

- Kennis over seksuele disfunctie t.g.v. maligniteit en t.g.v. behandeling is 'betrekkelijk' ($\pm 40\%$) tot 'voldoende' ($\pm 40\%$)
- Kennis over de behandeling van seksuele disfunctie;
  - ✓ 47.9% 'enige kennis', 24.8% 'niet veel kennis'
- Huidige opleiding voldoende? **Nee! 63%**
- Meer leren? **Graag! 76.3%**

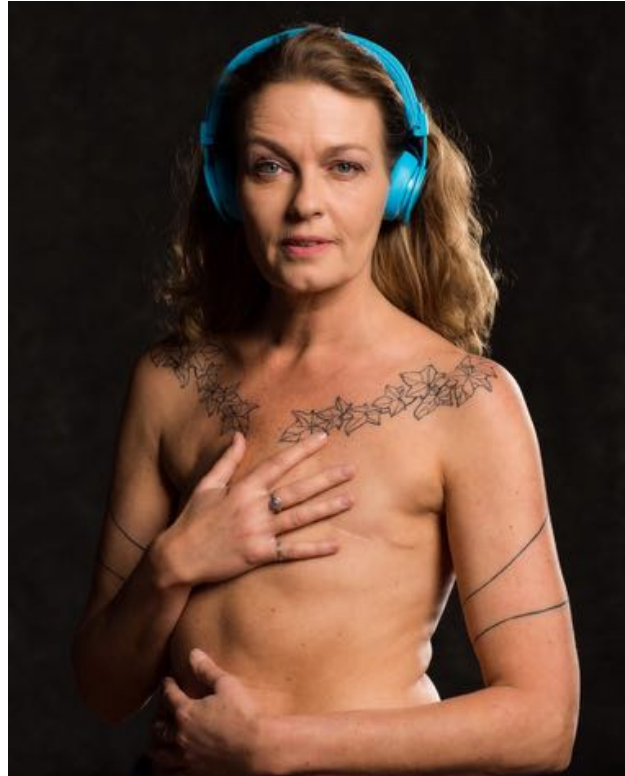

Wat kan er allemaal veranderen

"angst, boosheid, verdriet, rouw, veranderd zelf-(lichaams)beeld, on vervulde kinderwens, depressie, verlies van initiatief, rolverandering, partner relatie problemen, schuldgevoelens"

de herontdekking
van haarzelf

podcast over
seksualiteit na
borstkanker

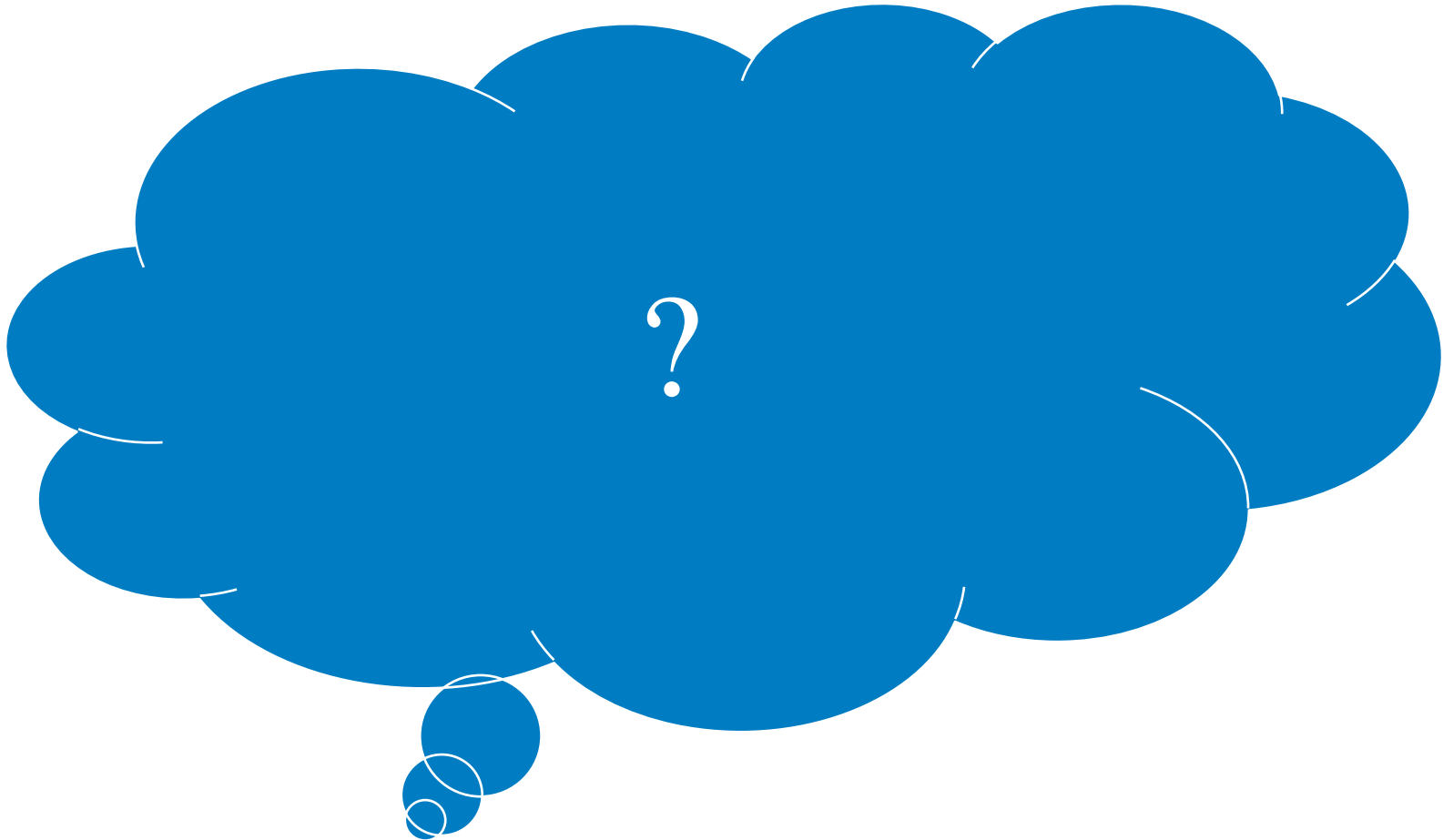
Bio-psycho-sociale model

Seksualiteit: voortplanting, lichamelijke/psychische lust, vormgeven gevoelens van intimiteit:

- Verandering structuur lichaamsdelen
- Bijwerkingen
- Biochemische veranderingen
- Maag/darmstoornissen
- Neurologische problemen
- Cardiale problemen
- Psychische stoornissen
- Veranderd zelfbeeld
- Relatie tot partner
- Onvruchtbaarheid in relatie tot kinderwens
- Schuldgevoelens over het ontstaan/hebben van kanker

Welke gedachten patient

Gedachten

Ik voel me
schuldig

Ik voel me
onaantrekkelijk

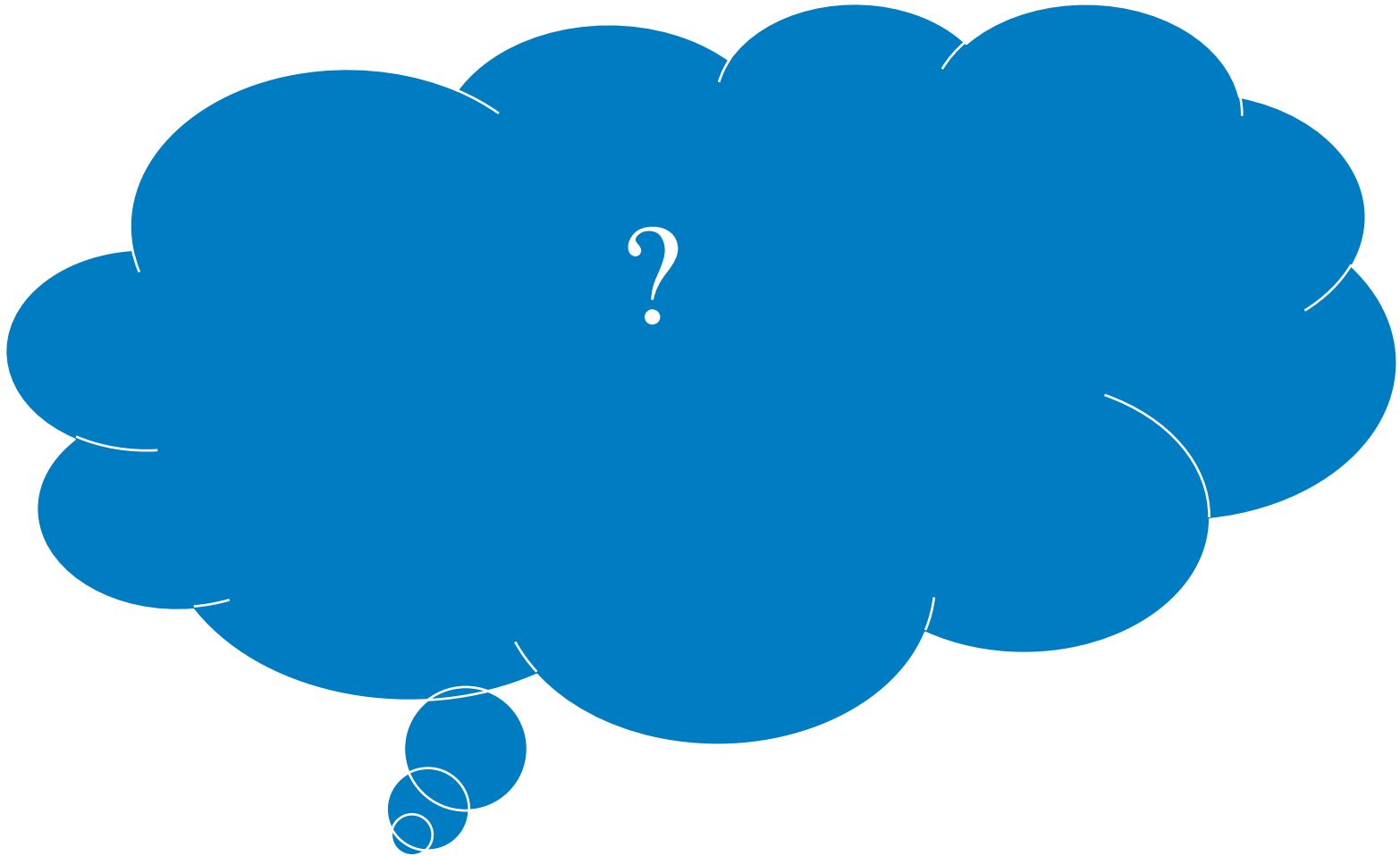
Ik kom nooit
meer aan een
partner

Even geen
gedoe aan mijn
lijf....

Help....ik word
niet meer zo
vochtig als
vroeger

Ik ben moe,
mijn hoofd
staat er nu
niet naar...

Gedachten

Ons
seksleven
is
veranderd

Ik wil mezelf
niet
opdringen.....

Hoe bespreek ik
dit met mijn
partner...

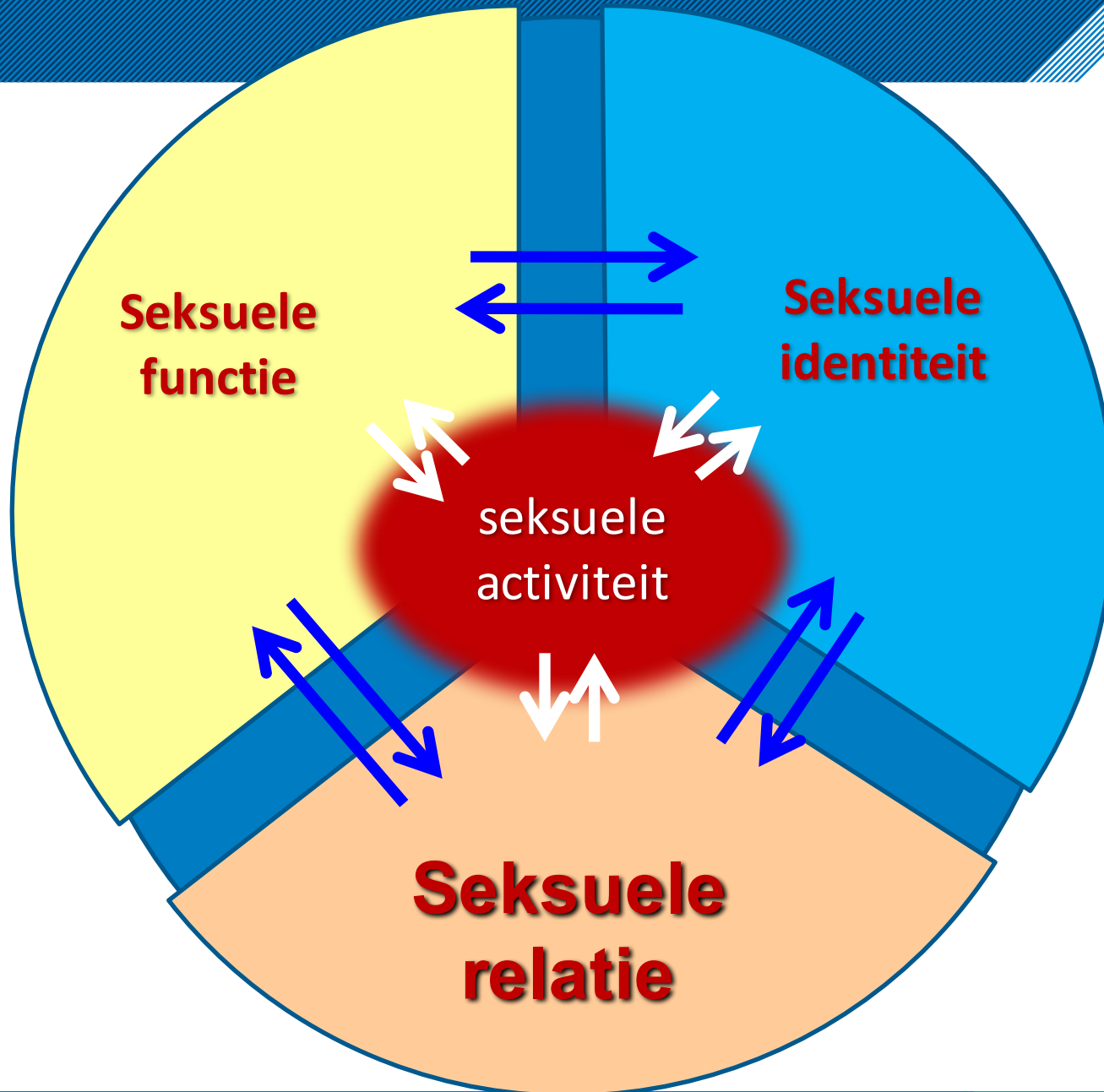
?

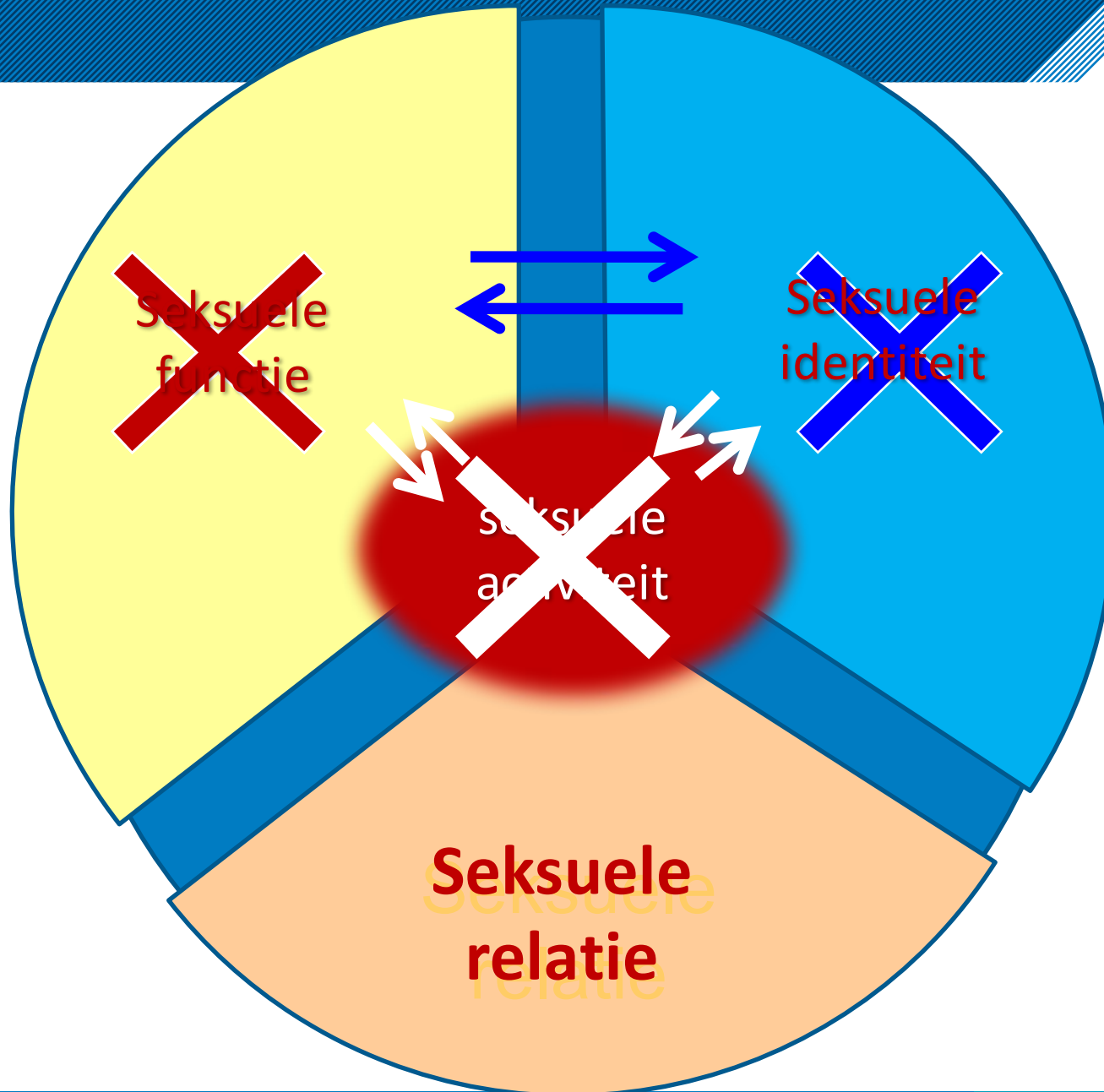
Ik mis de
intimiteit...
.....

HADDEN ZE ME MAAR VOORBEREID...

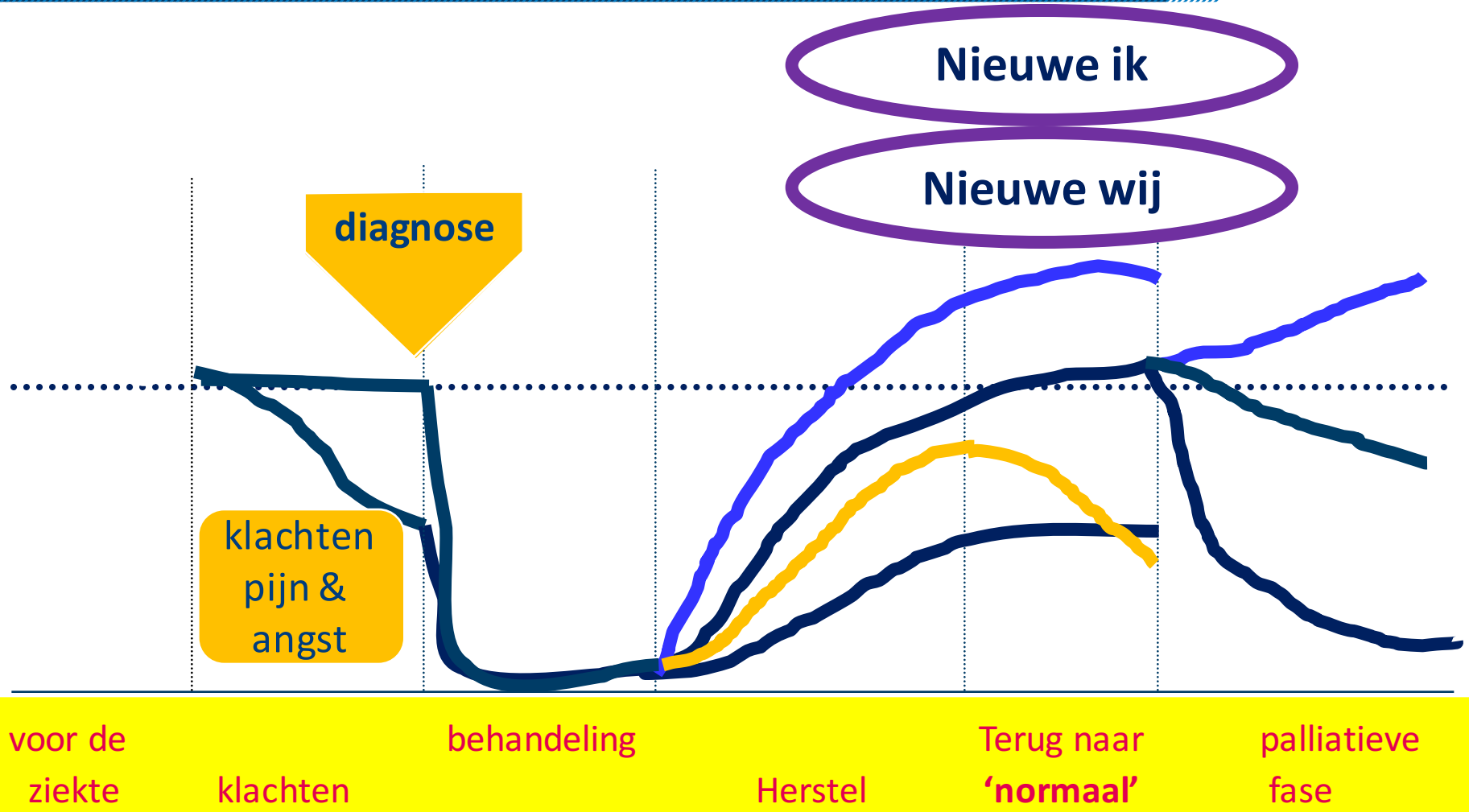
- Oude vrouw in jong lichaam
- Abrupte overgang
- Opvliegers
- Nachtelijk zweten
- Gewichtstoename
- Droge vagina
- Stemningswisselingen
- Wellicht geen kinderen meer kunnen krijgen

Ziekte:

seksualiteit/intimiteit patronen

7 uitdagingen rond intimiteit en seks

1. Jij hebt nieuwe gebruiksaanwijzingen. Ook voor seks!
2. Ik beleef /ervaar intimiteit en seks anders.
3. Veranderingen in de intieme relatie.

7 uitdagingen rond intimiteit en seks

4. Praktische problemen-praktische oplossingen.
5. Als het niet kan zoals het moet, moet het zoals het kan.
(behalve als het om seks gaat?!)
6. Jij bent jong en je wil wat!
7. Leer erover te praten!

Doel

Iedere patiënt moet toegang tot seksuologische zorg kunnen krijgen onafhankelijk bij wie hij komt

Hoe doen we het nu

Verantwoordelijkheid

Wie?	Eens
De oncologie verpleegkundige	87.6%
De oncoloog	88.7%
De patiënt zelf	42%
Partner van de patiënt	26.7%

Wat is afgesproken?

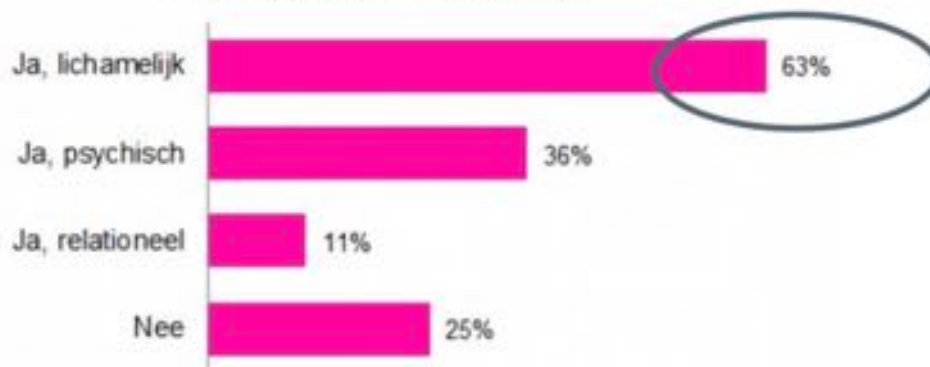
Protocol of afdelingsregel	N (%)
Ja, alleen bij voorlichting over bijwerkingen.	146 (31.1)
Ja, gedurende de gehele behandeling.	113 (24.1)
Nee	136 (29)
Onbekend	73 (15.6)

Afdeling met afspraak 'gedurende de gehele behandeling'; seksueel functioneren meer besproken (linear-by linear association, $p=0.003$)

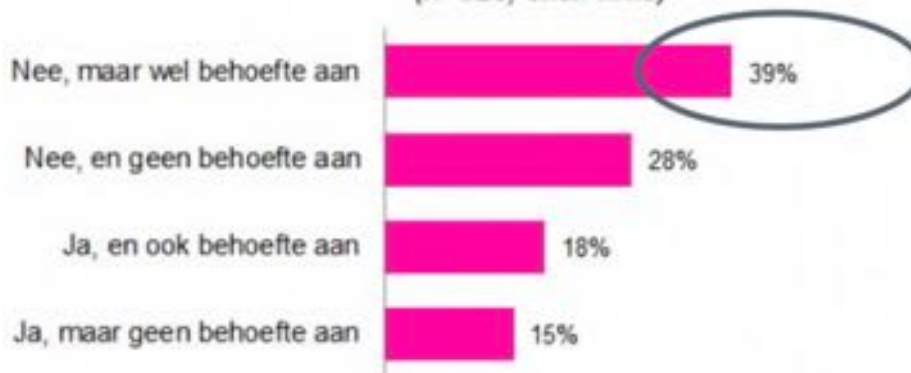
❖ 85.8%: seksualiteit wordt niet besproken in multidisciplinair overleg

ENQUETE BORSTKANKERVENIGING B FORCE

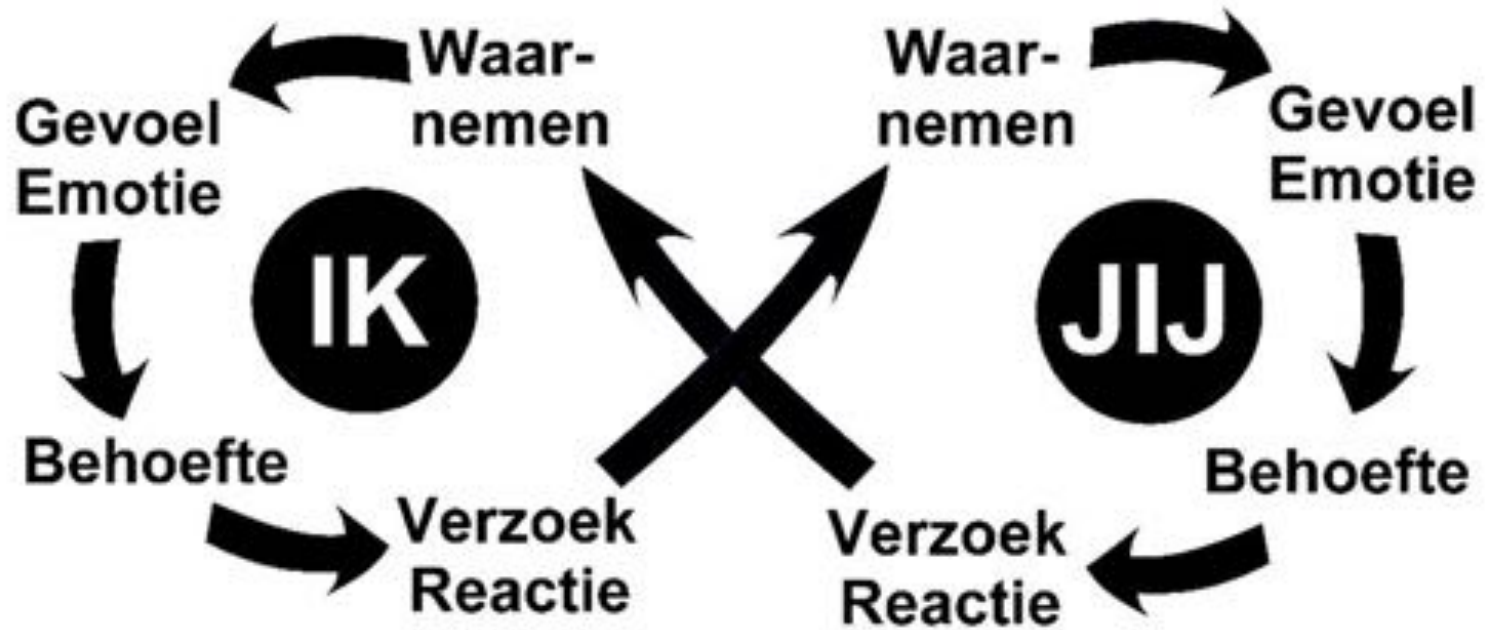
Heb jij klachten / problemen ervaren omtrent seksualiteit vanwege borstkanker?
(n=499, excl. n.v.t. / weet niet)

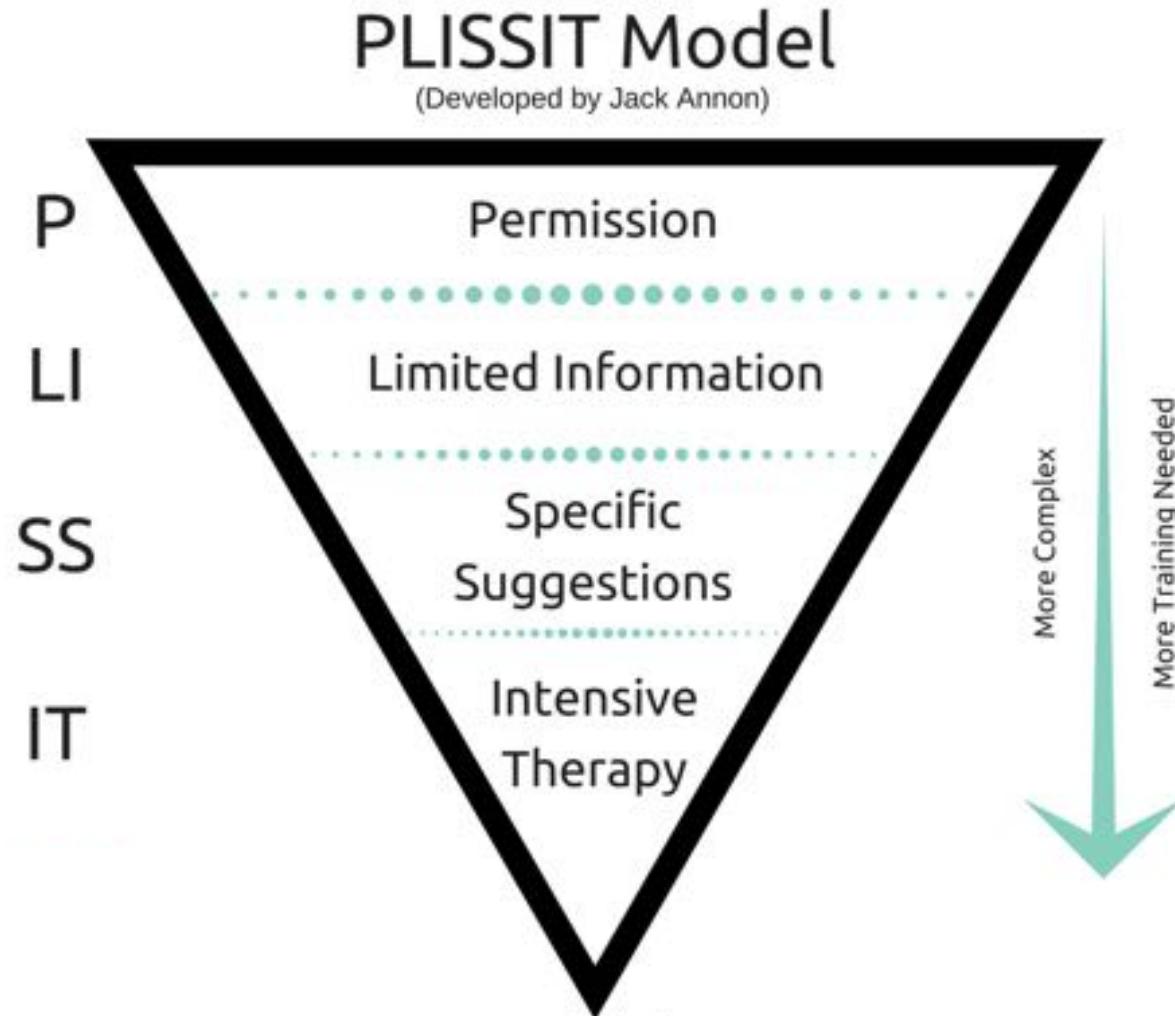
Heb jij hierover informatie ontvangen?
(n=628, excl. n.v.t.)

Communicatie

PLISSIT- model: ordening problematiek

P	Permission (toestemming)
LI	Limited Information (beperkte Informatie)
SS	Specific Suggestions (specifieke suggesties)
IT	Intensive Therapy (intensieve therapie)

Permission

Bespreekbaar maken van seksualiteit

- Toestemming vragen om te praten over seksualiteit
- Zoek woorden waarbij beide partijen zich gemakkelijk voelen
- Neem als professional het initiatief en kies een manier kiest die bij je past én die aansluit bij de cliënt.

Limited Information

Algemene beperkte informatie geven

- Basale informatie verstrekken over mogelijke veranderingen in seksueel beleven en functioneren ten gevolge van de ziekte
- Aandacht ook voor de problemen op het sociaal, psychisch en relationeel domein

Specifiek suggestions

Actueel probleem

- Professionals vanuit hun rol of functie specifieke adviezen geven m.b.t. Seksualiteit → multidisciplinaire insteek
- Interventies vaak technisch- praktisch van aard

Intensive Therapy

- Specialiste hulpverlening door een op seksuologisch vlak geschoolde psycholoog of arts/ relatie/psychotherapeut

Welke rol heeft de oncologieverpleegkundige

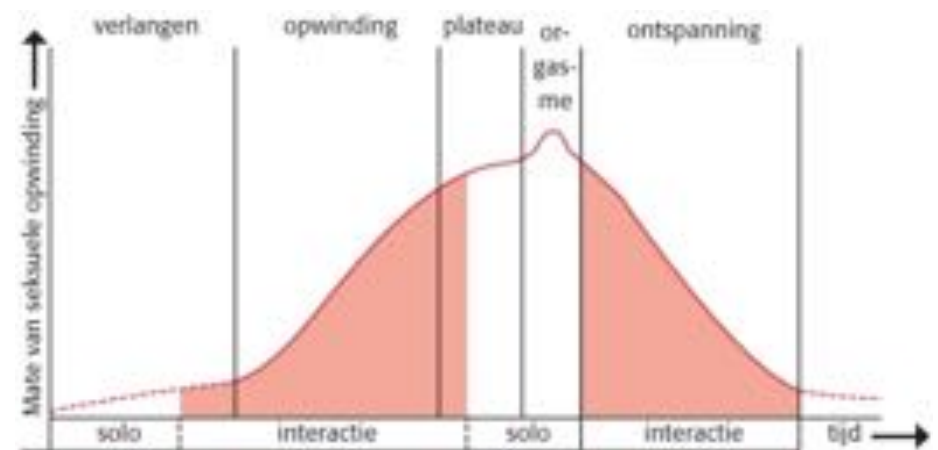
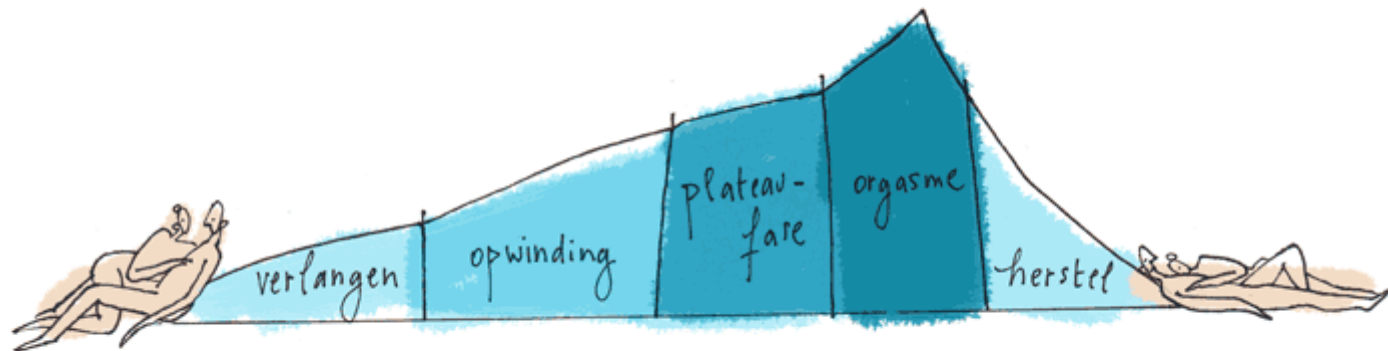

What is your story?

Master & Johnson

Websites

NFK site

Specifieke pagina's van patiëntenvereniging

Sick and sex

